

Íslensk Orkuvirkjun
Birkir Þór Guðmundsson
Ármúla 5
108 Reykjavík

2005120027
8613; 9310

Reykjavík, 23. janúar 2006

**Efni: Ljósárvirkjun 1 og 2, allt að 840 kW, í landi Neðri-Dals, Rangárþingi eystra.
Ákvörðun um matsskyldu.**

Vísað er til erindis Íslenskrar Orkuvirkjunar, dags. 12. desember 2005, þar sem Skipulagsstofnun er tilkynnt um fyrirhugaðar virkjanir, allt að 840 kW, í landi Neðri-Dals, Rangárþingi eystra samkvæmt 6. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 m.s.b. og lið 3a í 2. viðauka laganna.

Skipulagsstofnun leitaði álits eftirfarandi aðila og bárust umsagnir frá Rangárþingi eystra með bréfi dags. 17. janúar 2006, iðnaðar- og viðskiptaráðuneyti með bréfi dags. 22. desember 2005, Orkustofnun með bréfi dags. 21. desember 2005 og Umhverfisstofnun með bréfi dags. 10. janúar 2006. Í viðauka við greinargerð Íslenskrar Orkuvirkjunar fylgdi álit Fornleifaverndar ríkisins, dags. 18. nóvember 2005 þar sem fram kom að starfsmaður Fornleifaverndar ríkisins hefði skoðað framkvæmdasvæðið í fylgd með ábúenda í Neðri-Dal. Niðurstaða vettvangsskoðunarinnar hafi verið sú að engar fornleifar væru sjáanlegar á áhrifasvæði fyrirhugaðrar virkjunar.

Frekari upplýsingar bárust frá Íslenskri Orkuvirkjun með tölvupósti dags. 18. og 19. janúar 2006.

FRAMLÖGÐ GÖGN FRAMKVÆMDARADILA

Fyrirhuguð framkvæmd

Í greinargerð Íslenskrar Orkuvirkjunar kemur fram að fyrirhugað sé að reisa tvær samtals allt að 840 kW virkjanir í landi Neðri-Dals í Rangárþingi eystra. Efri mörk virkjunarsvæðisins eru í um 200 m h.y.s. og er fyrirhugað að reisa þar fyrirstöður í nokkrum lindalækjum og leiða vatn með niðurgrofnum aðveitulögnum, samtals um 1100 m löngum, frá þeim að stíflu í um 178 m h.y.s. í syðri kvísl Ljósár. Frá henni er ætlað að leiða vatnið um niðurgrafna þrýstípípu um 730 m lengd að stöðvarhúsi virkjunar 1 sunnan bæjarhúsanna í Neðri-Dal.

Fram kemur að stíflan í syðri kvísl Ljósár verði steinsteypt og um 20 m löng. Aðrar stíflur í lækjunum verði steypar, lágreistar aðveitustíflur eða litlar fyrirhleðslur. Steinsteypt stífla, um 20 m löng verður skammt neðan við stöðvarhús virkjunar 1 og frá henni um 840 m löng niðurgrafín

þrýstipípa til suðvesturs um gróið en framræst land að stöðvarhúsi virkjunar 2. Mesta leyfilega grunnflatarmál stöðvarhúsa verður 90 m^2 og hámarks hæð 8 m yfir gólfleti. Virkjanirnar munu tengjast dreifiveitukerfi RARIK með um 850 metra rafstreng sem verður plægður í jörð frá stöðvarhúsi virkjunar 1 að tengipunkti vestan við afleggjarann að Neðri-Dal. Rafstrengur fyrir virkjun 2 verður lagður frá stöðvarhúsinu samhliða þrýstirörum að stöðvarhúsi virkjunar 1. Fyrirhugað er að leggja vegslóða meðfram aðveitu og aðrennslispípum, samtals um 2,5 km, til að koma að vinnuvélum á framkvæmdatíma. Ætlunin er að afmá vegslóða að framkvæmdatíma loknum. Gert er ráð fyrir að gangvegur verði til frambúðar frá stöðvarhúsi virkjunar 1 að stíflunni í syðri kvísl Ljósár.

Fram kemur að nálægð lindanna hver við aðra og hið jafna vatnsrennsli og vatnshitastig geri það að verkum að ekki þarf að fara í framkvæmdir við miðlanir og verða inntakstjarnir hafðar það stórar að tryggja megi rennslisstöðugleika og frostfrítt rennsli um inntökin. Virkjanirnar verða rennslisvirkjanir sem nýta stöðugt rennsli lækjanna. Heildarrennslið þar sem vatn er mælt, skammt frá fyrirhuguðu stöðvarhúsi virkjunar 1 er ríflega 800 l/sek og er afar lítil breyting á rennsli milli daga og árstíða. Áætlað er að nýta rennsli fyrir virkjun 1 frá lækjum og báðum kvíslum Ljósár u.þ.b. 600 l/sek. Afletta virkjunar 1 verður u.þ.b. 650 kW. Virkjun 2 er ætlað að nýta vatnið frá virkjun 1 til viðbótar því vatni sem bætist í Ljósá neðan inntaksstíflu 1. Rennsli í Ljósá á milli virkjananna verður því afar lítið. Afletta virkjunar 2 verður u.þ.b. 190 kW.

Fram kemur að frá heimreiðinni að Neðri-Dal eru um 160 metrar að stöðvarhúsi virkjunar 1 og að virkjun 2 er aðgengi um gamla þjóðveginn. Áætluð efnistaka vegna afleggjara að stöðvarhúsum og annarra mannvirkjagerðar er allt að 5000 m^3 . Efnið var áformað að taka úr efnisnámu í norðvesturhlíð Fagrafells en verður tekið úr Markarfljótsaurum.

Áhrif á vatnafar og fisk

Í greinargerð Íslenskrar Orkuvirkjunar kemur fram að leitað var eftir úttekt Veidimálastofnunar á lífríki á svæðinu. Í úttekt stofnunarinnar komi fram að fiskgengt sé upp Blesatorfulæk og u.þ.b. 400 m upp Ljósá ofan ármóta hans. Við virkjun 2 lokist gönguleið fiskjar upp fyrir stöðvarhúsið, vatn muni að mestu fara af um 850 m farvegi Ljósár ofan við ármótin við Blesatorfulæk en rennsli verður óbreytt í Blesatorfulæk og verði aðstæður þar lífvænlegar fyrir staðbundinn fisk. Virkjun 1 mun hafa neikvæð áhrif á fiskframléiðslu, en vegna lítills þéttleika og lítills uppeldis munu áhrifin verða minniháttar. Með neðri virkjuninni verði veruleg skerðing á rennsli á um 900 m kafla í farvegi Ljósár milli virkjana en þar er hrygning og uppeldi urriða sem trúlega sé að hluta sjógenginn. Uppeldið verði verulega skert vegna minna vatnsrennslis og taka muni fyrir göngur urriða frá sjó á svæðið. Þar sem ekki verði um rennslisstýringu að ræða verða áhrif á hrygningu og uppeldi urriða neðan virkjunar 2 lítil. Fram kemur að ekki muni vera stunduð veiði í Ljósá eða í Markarfljóti neðan hennar en á svæðinu kunni að vera ónýttir veiðimöguleikar.

Áhrif á gróður og fugla

Í greinargerð Íslenskrar Orkuvirkjunar kemur fram að svæðið er nokkuð vel gróið og munu framkvæmdir valda raski á gróðri meðan á þeim stendur. Nákvæm úttekt á gróðri í landi Neðri-Dals hefur ekki farið fram en í þeim gróðurreit ($10 \times 10 \text{ km}$) sem landið tilheyrir finnast tvær plöntur sem skráðar eru á Válista 1 sem tegundir í yfirvofandi hættu. Önnur þeirra, loðgresi, er samkvæmt upplýsingum frá Náttúrufræðistofnun Íslands ekki lengur talin í yfirvofandi hættu en hin er þyrnirós, en skráður fundarstaður hennar er talsvert langt frá fyrirhuguðu virkjunarsvæði. Ekki er reiknað með varanlegum áhrifum á fuglalíf.

Sjónræn áhrif

Í greinargerð Íslenskrar Orkuvirkjunar kemur fram að virkjunin er ekki umfangsmikil framkvæmd og því ekki um að ræða umtalsvert jarðrask vegna mannvirkjagerðar. Vegna heppilegra jarðlaga þar sem aðveitu- og aðrennslispípur liggja, verði ekki mikil ummerki eftir þær. Aðstæður fyrir inntaksmannvirki við vatnslindirnar eru ákjósanlegar. Nálægð svæðisins við byggð sé einnig kostur. Efri hluti svæðisins sjáist ekki frá Þjóðvegi og blasi því framkvæmdir þar ekki við vegfarendum á framkvæmdatíma. Ásýnd svæðisins í heild muni breytast nokkuð þar sem í stað hvítfyssandi Ljósár, komi vegur upp með ánni, að inntaksstíflu, sem verði nokkuð áberandi til að byrja með. Einnig verði rask vegna lagningar aðveiturörsins. Stíflurnar í Ljósá og Berjatungulæk verða sýnilegar en ekki áberandi. Vatnsmagn í Þrasafossum verður einnig mun minna en nú er.

Frágangur í verklok

Í framlögðum gögnum Íslenskrar Orkuvirkjunar kemur fram að vegna heppilegra jarðlaga þar sem aðveitu- og aðrennslispípur liggja verði ekki mikil ummerki eftir þær. Fyrirhugað sé að afmá vegslóða og önnur ummerki um rask að loknum framkvæmdum. Aðstæður séu með þeim hætti að frágangur á svæðinu muni reynast auðveldur að framkvæmdum loknum. Framkvæmdasvæðið muni endurheimta að talsverðum hluta sitt fyrra útlit og gæði að framkvæmdum loknum.

ÁLIT UMSAGNARAÐILA OG VIÐBRÖGÐ FRAMKVÆMDARAÐILA

Allir umsagnaraðilar telja að fyrirhugaðar virkjanir í landi Neðri Dals sé ekki líkleg til að hafa umtalsverð umhverfisáhrif í för með sér og skuli því ekki vera háðar mati á umhverfisáhrifum.

Lífriki Ljósár

Í umsögn veiðimálastjóra kemur fram að samþykki veiðimálasviðs Landbúnaðarstofnunar þurfi vegna tilhögun framkvæmdanna og hugsanlega verði þær háðar skilyrðum, eins og ákvæði 41.-43. greinar laga nr. 76/1970 um lax- og silungsveiði geri ráð fyrir.

Efnistaka og slóðagerð

Í umsögn Umhverfisstofnunar kemur fram að heppilegra sé að taka efni úr Markarfljótsaurum, en námunni í Fagrafelli þar sem efnistaka og frágangur séu til muna auðveldari á aurunum, en í hlíðum Fagrafells. Í umsögninni kemur fram að þessi afstaða Umhverfisstofnunar var kynnt Íslenskri Orkuvirkjun með tölvupósti dags. 9. janúar sl. og hafi svar borist frá fyrirtækinu þar sem fram kemur að efnistaka muni fara fram á Markarfljótsaurum.

Í umsögn iðnaðar- og viðskiptaráðuneytis kemur fram að helstu varanlegu umhverfisáhrif virkjananna virðist vera gerð vegslóða upp með farvegi Ljósár.

Sjónræn áhrif mannvirkja

Í umsögn Rangárþings eystra kemur fram að vegna heppilegra jarðlaga þar sem aðveitu- og aðrennslispípur liggja, verði ekki mikil ummerki eftir þær. Efri hluti svæðisins sjáist ekki af Þjóðvegi frá Berjatungulæk suður að Þrasalæk og blasi því framkvæmdir ekki við á framkvæmdatíma. Gróðurfar svæðisins sé með þeim hætti að frágangur á svæðinu muni reynast auðveldur að loknum framkvæmdum.

Í umsögn Umhverfisstofnunar kemur fram að mestu sjónrænu áhrifin vegna framkvæmdanna verði væntanlega vegna skurðgraftar og vegagerðar. Verulega megi draga úr þeim áhrifum með vönduðum vinnubrögðum og uppgræðslu.

Í umsögn Orkustofnunar kemur fram að væntanlega muni bera mest raski á pípuleiðum.

NIÐURSTAÐA SKIPULAGSSTOFNUNAR

Fyrirhuguð framkvæmd felst í gerð tveggja virkjana, Ljósárvirkjunar 1 og 2 og verður samantlagt afl þeirra allt að 840 kW. Um er að ræða rennslisvirkjanir með litlum inntakslónum.

Framkvæmdin er tilkynningarskyld til ákvörðunar um matsskyldu samkvæmt 6. gr. og lið 3 a í 2. viðauka í lögum um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 m.s.br.

Fyrirhugaðar framkvæmdir munu hafa óveruleg áhrif á náttúrufer. Lón verða lítil og lítið land fer undir vatn. Þar sem um rennslisvirkjun verður að ræða verða vatnsborðssveiflur óverulegar. Lítil fiskgengd er í lækjum og ám og engin veiði. Skipulagsstofnun telur að helstu umhverfisáhrif verði sjónræn sem og áhrif á vatnafar í hlíðum á virkjanasvæðinu þar sem rennslis smærri lækja verður leitt með aðveitulögnum í fyrirhuguð lón. Sjónræn áhrif verða nokkur á framkvæmdatíma en úr þeim má draga með vönduðum vinnubrögðum og langtímaáhrif má minnka með vönduðum frágangi í verklok, líkt og fram kemur í gögnum framkvæmdaraðila. Þá telur Skipulagsstofnun æskilegt að draga úr sjónrænum áhrifum mannvirkja með því að þau verði í jarðlitum. Áhrif á vatnafar verða lítil og staðbundin þar sem eingöngu er verið að taka vatn úr lækjum á yfirborði og því ólíklegt að það hafi áhrif á jarðveg eða gróður í hlíðinni en vanda þarf frágang svo ekki verði hætta á jarðvegsrofi.

Í samræmi við 6. gr. laga um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 m.s.br. hefur Skipulagsstofnun farið yfir þau gögn sem lögð voru fram af hálfu framkvæmdaraðila við tilkynningu og umsagnir. Á grundvelli þessara gagna er það niðurstaða Skipulagsstofnunar að allt að 840 kW Ljósárvirkjun 1 og 2 í landi Neðri-Dals í Rangárþingi ytra sé ekki líkleg til að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif og skuli því ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

Skipulagsstofnun vekur athygli á því að framkvæmdirnar eru leyfisskyldar skv. skipulags- og byggingarlögum nr. 73/1997 m.s.br. Skipulagsstofnun bendir á að framkvæmdirnar eru háðar samþykki veiðimálastjóra samkvæmt ákvæðum 41.- 43. greinar laga nr. 76/1970 um lax- og silungsveiði. Breyta þarf Aðalskipulagi Rangárþings eystra 2003-2015 þar sem framkvæmdirnar eru ekki í samræmi við það. Vinna þarf deiliskipulag af framkvæmdasvæðinu.

Samkvæmt 6. gr. laga nr. 106/2000 m.s.br. má kæra ákvörðun Skipulagsstofnunar til umhverfisráðherra. Kærufrestur er til 23. febrúar 2006.

Sigurður Ásbjörnsson

Þóroddur F. Þóroddsson

Afrit: Umhverfisráðuneytið, Rangárþing eystra, Fornleifavernd ríkisins, iðnaðar- og viðskiptaráðuneyti, Orkustofnun, Umhverfisstofnun og veiðimálastjóri.

